

Темірбек Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы «Сәндік өнер» кафедрасы 8D02108 – сәндік өнер мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған Назаров Ағабектің «Арал маңы ортағасырлық қоныстарының сәндік архетиптік үлгілерінің классификациясы: ою-өрнектердің символдық мәні мен мәдени контексттері» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына

Шетелдік ғылыми кеңесшінің пікірі

PhD дәрежесіне үміткер А. Назаровтың зерттеу жұмысы Орталық Азияның, соның ішінде Арал маңы өңірінің ортағасырлық материалдық мәдениетін жаңа қырынан зерделеуге бағытталған. Арал маңы – көшпенділер мен отырықшы мәдениеттер тоғысқан бірегей аймақ болып табылады. Автордың ою-өрнектер мен архетиптік үлгілерді тек декоративті элемент ретінде ғана емес, «мәдени код» ретінде қарастыруы қазіргі гуманитарлық ғылымдағы антропологиялық парадигмаға толық сәйкес келеді. Ортағасырлық жәдігерлердегі символизмді зерттеу аймақтың тарихи сабақтастығын түсіну үшін аса маңызды.

Зерттеудің әдіснамалық негізі пәнаралық синтезге құрылған. Онда археологиялық, өнертанулық, мәдениеттанулық және философиялық-семиотикалық талдау тәсілдері үйлесімді түрде қолданылған. Бұл тәсіл ою-өрнек жүйелерінің қалыптасу заңдылықтарын анықтауға, олардың архетиптік құрылымын ашуға және қасиетті білімді жеткізудегі визуалды кодтардың рөлін айқындауға мүмкіндік береді.

Зерттеуші жұмыс барысында ауқымды археологиялық материалдарды жүйелеп, олардың ғылыми классификациясын ұсынған. Жұмыстың негізгі ғылыми жаңалығы мен құндылығы төмендегідей:

- архетиптік модельдеу: ою-өрнектердің негізінде жатқан (ғарыштық, зооморфтық, геометриялық) архетиптерді анықтау;
- семиотикалық талдау: ою-өрнектердің символдық мәнін ашу арқылы ортағасырлық қоғамның дүниетанымын сипаттау;
- ғылыми классификация: Арал маңы қоныстарынан табылған сәндік үлгілердің алғаш рет біртұтас жүйелі жіктемесін жасау.

Автор заманауи ғылыми әдістерді, атап айтқанда салыстырмалы-тарихи талдауды, типологиялық жүйелеуді және құрылымдық-семиотикалық тәсілдерді тиімді қолданған. Бұл ізденушінің халықаралық ғылыми стандарттарға сай жұмыс істей алатын жоғары деңгейлі маман екенін көрсетеді. Шетелдік ғылыми кеңесші ретінде біз зерттеу жұмысының тұжырымдамалық негіздерін бірлесе талқылап, оның әлемдік ғылыми кеңістіктегі маңызын нақтыладық.

Ізденуші халықаралық ғылыми қауымдастықпен белсенді байланыста жұмыс жүргізіп келе жатқанын бірқатар беделді басылымдарда жарияланған ғылыми еңбектері дәлелдейді. Атап айтқанда:

- Scopus халықаралық ғылыми деректер базасына енгізілген «Антикалық және ортағасырлық Қаратеңіз өңірінің археологиясы мен тарихы материалдары» журналында жарияланған: «Жанкент ортағасырлық қалашығынан табылған “Muhammad” жазуы бар мөр-сақина» (2024); «Шығыс Арал маңының мифологиялық архетиптері: Жанкент қалашығы материалдары негізінде» (2025);
- Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым және жоғары білім саласында сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған «Орталық Азия өнертану зерттеулері журналы» журналында жарияланған: «Жетіасар зооморфтық керамикасының форматәжірибелік логикасының семантикасы» (2025); «Ортағасырлық Жетіасар мәдениетіндегі антропоморфтық және зооморфтық бейнелердің мәдени-архетиптік интерпретациясы» (2026);
- халықаралық «Манас әлеуметтік зерттеулер журналы» басылымында жарияланған: «Жетіасар мәдениеті: Алтын-асар қалашығынан табылған руникалық жазу мен антропоморфтық бейне туралы»;
- сондай-ақ «Қорқыт Ата дәуіріндегі оғыздардың материалдық мәдениеті» атты ұжымдық монографиядағы тарау.

Диссертация нәтижелері тек теориялық маңызға ие емес, сонымен қатар қазіргі заманғы этнодизайн, сәндік-қолданбалы өнер және креативті индустрия салаларында қолдануға кең мүмкіндік береді. Автор ұсынған архетиптік үлгілер ұлттық бренд қалыптастыруда ғылыми негіз бола алады.

Қорытындылай келе, Назаров Ағабектің «Арал маңы ортағасырлық қоныстарының сәндік архетиптік үлгілерінің классификациясы: ою-өрнектердің символдық мәні мен мәдени контекстері» атты диссертациялық жұмысы аяқталған, дербес және терең ғылыми зерттеу болып табылады. Жұмыс философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін қойылатын барлық талаптарға толық сәйкес келеді деп есептеймін.

Ізденуші Назаров Ағабектің диссертациялық жұмысын сәтті қорғауына толық қолдау білдіремін.

Шетелдік ғылыми кеңесші:

Анкара музыка және көркем өнер университеті
Өнер және дизайн факультеті
Дәстүрлі түрік өнері кафедрасы

Профессор, доктор: Өмер Заимоғлу

Қолы: _____
Күні: _____